

Üksik number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind kättesaamisega aastas 4 r. 50 k.,
6 kuu eest 2 r. 30 k., 3 kuu eest 1 r. 20 k. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 k., 6 kuu eest
1 r. 80 k., 3 kuu eest 90 k. Ilmub iga laupäeval.

Toimetuse ja talituse:

Tallinnas, Harju ja Riietli uulitsa nurgal nr. 15,
„Leaduse“ raamatukaupluses.

Nr. 9.

Laupäeval, 18. (31.) oktoobril 1914.

Nr. 9.

Wõitlus lipu eest.

Inglismaa must Afrika soldat, sellest wäeojast, kes
Sakja ajumaa Tогоlandi oma alla wõttis.

Käis üle maa . . .

Käis üle maa üks wägew hiiud:
Kõik tulge lipu alla nüüd,
sest salatige waenlane
on kippunud me kallale!

Ja nagu mesilasteparw
ju woolas koftu meestearw:
üks linnaaalt ja teine maalt,
üks kaugelt, teine ligidalt.

Ja kõigil silmis ustawus
ja agarus ja armastus,
ja kõigil himu wõidelda —
sind kaitsta, kallid kodumaa!

Ja Wene wenna kõrwal ja
naed Cesti wenda waprana,
naed: truudust oma werega
on walmsid tõendama ta.

Ja tulgugi Teutoni-sall,
neid ootamas on õige palk:
neid ootab häwituse ja surm,
et wabaks saaks me Cesti nurm!

R. Põld.

Kiwer.

E. Pjattin.

Gawrilo Bukatin läks kadepuse pärast näosti roheliseks, kui sõbral Nabatowil Sakja ohwitseri kiwrit nägi. See-
fugune asi tegi Gawrilo meele nukrats ja kibedaks, süda jäi
täis enese peale. Ta lasi käsivõrdkile, kõngutas hallitirjut
pead ja hakkas wõidumärtsi silmitsjema.

Tal olid Sakja husari mõdd ja ohwitseri kott. Mõdd
oli hea, tall's, tõi tulihelast nahast ja hästi ilus ja tugew,
kuid Nabatowil oli kullakarwa kiwer, ja see tegi Gawrilo
meele wäljakannatamata mõrudaks.

Ta kraatfus paar korda ja hakkas siis kasakate harjunud
kõmbe järele omale habemesse nurijema:

„Wana oinas olen ma. Pea on mul walge nagu
lumi, aga mõdistust ei ole . . . Ja seal annab Jumal ometi
inimestele õnne ja mõdistust, aga mulle ei andnud midagi.
Temal on kiwer värts eht, aina särab, minul aga mõdd ja
kott. Mis ma olen? Wana memm? Sakkan kotiga käima?
No neetu! Ma ei luba, et Spiridonil kiwer on, aga mul
ei ole kiwrit! Ega ma Spiridonilt hawwem pole!“

Naaber Stepan Masinowiki hakkas trööstima.
„Tühi kõik! Tühi kõik! Väris asjata kurdad. Kellele
Jumal midagi juhatab, sellega leppigu. Kellele mõddga,
tellele kiwrit, sellele jadula, tallele . . . Tühi kõik! Jumal
— tema näeb kõik! . . .“

„Ää räägi, Stepan“, kurtis Gawrilo. „Mis on näi-
tuseks mõdd ja mis on kiwer. Sellest peab aru saama.
Ei anna mulle saatus õnne. Mõdistust pole mul, wanal
oinal.“

Stepan jäi wiimaks ka sellesamasse arwamiisjesse, lasi
niisama ka nagu Gawrilo oma halli pea sügawaste norgu
ja wajuks jelle õnnetu saatusi üle mõttesse.

Üle terve oru lõkendajid heledalt tuled. Kasakad olid
wälsjalt kartuleid korjamud ja teetsid leent. Lõnni aja eest
oli kibe töö olnud. Sakja huur husaride wahijalt oli mets-
sala lähimenud, hoošte jelsast maha tulnud ja kasakate
sõnna peale kuulirahet puistanud. Sõnna waiks kawa,
ennast pöödjaste warjul hoides, siis aga kargas hoošte selga
ja kihutas raiuma.

Mõditlus ei wältanud kaua. Ega kasaka peale tuli
täpisele wäljaarwamiise järele tats ja pool jakslast, —
ja tööd jattus waewalt pooleks tunnits. Kümnefond jaks-
last k'huatfid tuhanelja mäe taha, tükki jaksjada jäi neid
lagendikule lamama, ülejäänud jakslasti aga wiis kasak
Crosjetew kuhugile järehwäe juurde. Ja saagiks langes:
õnnelikule Nabatowile — ohwitseri kiwer, aga õnnetuise
Bukatinile — mõdd, kott ja konjaki plasku. Nabatow wõttis
enese ihualasti, riputas peju ja riided otja otja kuuwama
ja jalutas ise, kullakarwa läkitw kiwer peas, ringi. Ja
kõik olid tema peale kadepad, Bukatin aga kõige rohkem.
Mispärast see Jumal nüüd juhatab Nabatowile sühkese
õnne, Bukatinil aga tegi meele kibedaks ja tujajeks?

II.

Õhjel tibus peenifest seenewihma ja tegi kõik funi kon-
dini märjaks. Hobujed wärijesid ja kõwerdasid, kasakad
sünafid mõrudal, esjaul andis kärijewa häälega kaskuwi ja
pahandas ilma peale.

Sõnnitult tõusis päike — ja tegi kõik korruga rõõm-
saks. Tuled lõid leekima, tõusis kartuli ja peedi haiju,
kõstfid naljatamine ja naer.

Kasakad riputasid riided ja muist peju tule paistele
kuuwama, ise hakkasid omakeskil rüseljema, rinda tõstma ja
kanda pistma. Esjaul rüüpas teed ja muigas heajüdam-
likult naerda.

Gawrilo Bukatin puhastas püssi ära, sidus hobusel
jaba sõlme, kikkus temale rohku ja patjutas koela. Naba-
tow aga ei lahkunud ikkagi weel oma kiwrit: sõitis ta

hoost wdi tegi tuld, läis luuramas wdi jdi teed, — ilta färarw kiiver peas.

Südame täis tegi see Gawrilol. Dieks tahtnud Spiridonit hästi sõimata, teda ninapidi wedada, kiivrit ära petta. Gawrilo lõmpsis leent ja mõtles kiivri peale.

Kustil kaugel rajatas paul, weel kord, ja koke selle järele algas jage lahkmine. Orgu tormas wahipeal olew kajaat hobuse selgas ja mõirgas:

„Hooste selga! Saatslased tulewad!“

Esjaul wis-
tas teetammu käest
ja kargatas
omalt poolt:

„Hooste sel-
ga! Kähtu! Tuf-
tuge te mul!“

Mõne mi-
nuti pärast len-
das metjatuta
tagant kajaate
jotnja wäikete
karmaste hooste
selgas, püis rih-
maga selgas ja
mõõl puujas,
wätsa. Käes oli
igaihel piik, üle-
mal aga jotnja
ees — läikiv hõ-
bemõõl.

Tuhatnelja
tuhutafid hobused
wahijalkadest
mõõda, otjekoke
lagebale wäljale.

III.

Jde ääres
seisatasid sinised
Preisi hujarid.
Djalt olid nad
jadulast maas ja
põmmutasid met-
ja poole, hooste
selgas olijad ota-
sid aga nähta-
waste seda filma-
pilk, mil sünnis
oletis waenlase
kallale tungida.
Kajafad hõistafid,
huilgasid, wiis-
tasid ja tihutasid
hobuseid. Maa
nende ja hujaride
wahel wähenes.
Hujarid puhufid
pajunaid, tõstsid
kija ja lendafid
wastu, — ja jäid
äkitjelt jahmata-
des seisma. Ken-
de püüsituli oli
nii trehwar ol-
nud, et enam ainusti kajaat elus polnud, hujaride poole
aga ratsanikkudeta hobused otjekui linnud lendafid.

„Paak! Paak! Fang! Püüa, pea kinni!“ karjusid
hääled läbiwagamine ja hujarid tihutasid laialt, kajaate
hobuseid püüdma.

Kui hobused juba wiie sülla peal hujaridest olid, ilmusid
kajaat ootamata uueste. Nad olid oma hooste külje peal,
peaageu kõhu all rippunud, ja istufid nüüd uueste mehe
moodi jadulaste. Huilgasid uueste, ja hujarid jattufid
korratufesse. Silmapilk hiljem polnud enam jalamehi-
lastjad, lamafid maas esimele rinna ratiamehed, kuna tagu-

nijed oma ees korraga imeliste kajaate piitfisi ja mõõlafi
nähes, selja pöörasid.

Algus tagaajamine. Prantsatades langefid suurte
hooste seljast sinised hujarid, hobused kukufid mõõgahoopide
all ja matsid tee kinni. Sotnja aga tormas nagu laawa-
idgi edasi ja niitis hujari hujari järele maha.

Gawrilo Bukatin lendas nagu lind iluja, kuldtröösibega
ja pannaaltega mundris Saksa ohwitseri järele. Ohwitseri
kiiver läikis kui tuld, ja hoopis toredam oli see kui Spi-
ridon Nabatorwi oma.

„Barem kui
Spiridonit“,
mõtles Gawrilo
wõidurõõmjal,
ohwitseri kannule
idudes. „Ära too
ligigi.“

Hujar kihu-
tas edasi, nagu
meeletu; korraga
keeras ta täie
hoo pealt järsku
tagasi ja tormas
Gawrilo kallale.

Ei lohmeta-
nud aga wana
kajaat, waid wiru-
tas ohwitseril
mõõgaga pähe.

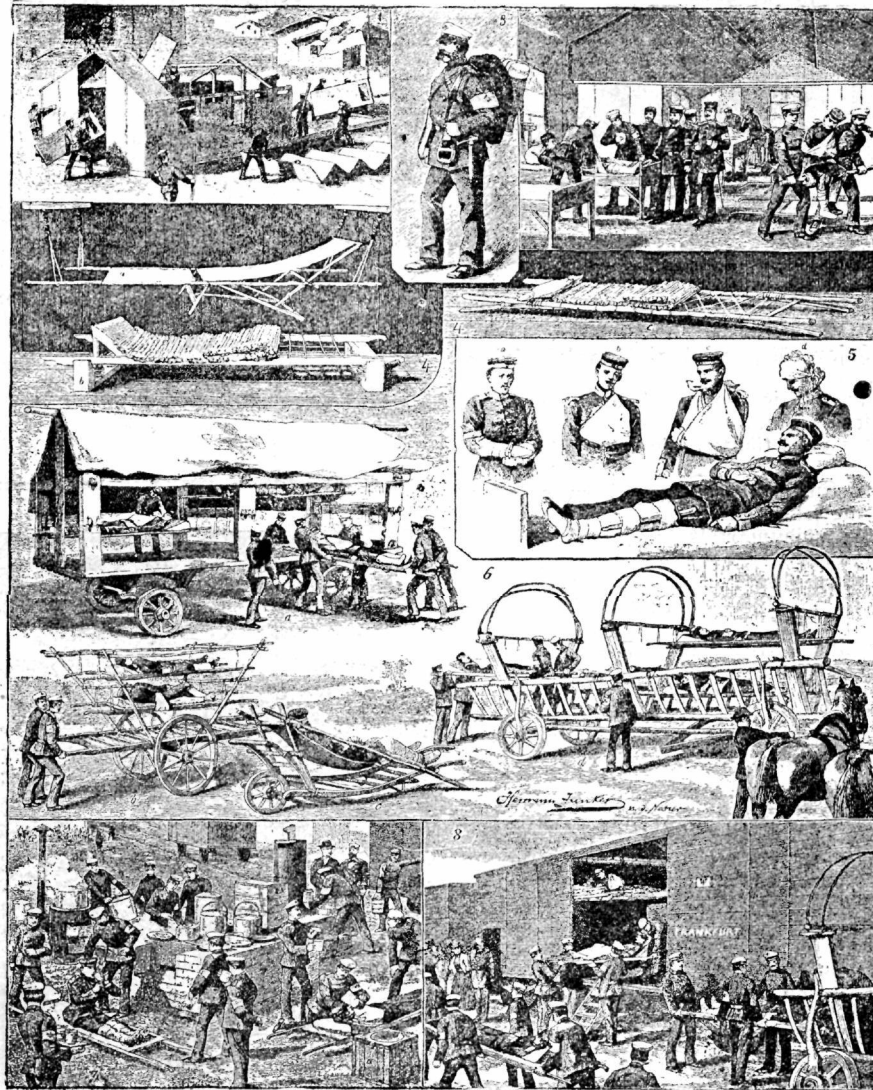
Mõõd tõt-
jatas wastu
wafikiivrit ja li-
bijes alla. Hujar
aga ldi mõõgaga
tagafikätt Gaw-
rilot ja lendas
uueste edasi. Ka-
jata pahem käsi
kõlkus lõdwalt
alla.

„Dota ja,
wdi ja oled si-
huke! Eh-hei!“
huilgas Gawrilo
ja alustas taga-
ajamist.

Reegi teine
sinise mundi
mees ratsutas
lähemale, kuid
Gawrilo sämmas
talle mõõgaga,
otjekui tüütut
kärwest eemale
tõrjudes, ja hujar
langes hobuse
seljast.

Wahipeal
aga näitas oh-
witser juba eesi
ära lipawat.

„No neetu,
eh-hei!“ huilgas

Sanitaride osakond Saksa sõjawäes.

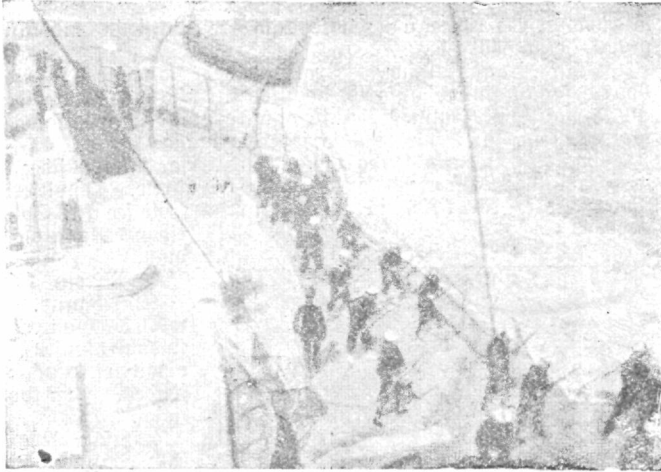
Gawrilo, sämmas hoost ja lendas.

Maa wähenes, kuid hujari kõrwal ratsutasid juba neli
tema jeltfimeest-jakslast.

„Eh-hei! Eh-hei!“

Hujarid pöörasid hobused ringi ja piirasid Gawrilo
sisse. Seljamaal minutil jadafid kolm hobuse seljast, neljas
pööras tagasi; ohwitser aga otjutas wana kajaat häwi-
tada. Silmad walgatasid tal tumedalt, hambad kistufid
irewile ja käsi kukkus töötama.

„No neetu, äraneetud jakslane!“ otjutas Gawrilo ja
ldi uueste.

Madruste harjutused Prantsuse sõjalaewal.

Kiiver tõlitas, hujar rõogatas, wajuš raskelt sadulaše ja weeres maha.

„Djawaste läigitasin!“ kiitis ennast Gawrilo, waatas ringi ja ronis hobuse seljast maha.

„Sinule taewariif, aga kiiver minule,“ mõtles ta. „Wõidumärk!“

Ta tahtis omal kätt kinni siduda, aga kiiver awatles kangeste ja ta sirutas käe selle järele.

„Di, oi, oi! Waat sulle wõidumärki!“ hüüdis ta mõrudalt. Kiiver oli pooleks raiutud. Mõdt oli waje lõhestanud, siis — hujari pea ja peaaegu poole dla.

„Wana kapetas! ... mitte süüagi ei oska dieti!“ sõimas ennast Gawrilo.

Ta seadis kiivri tüki kottu, seda parandada lootes, nägi aga, et midagi parata pole: puru mis puru.

„Dnnetu inimene olen ma. Wana oinas, aga mitte kajat. Ah!“

Gawrilo kargas, kiivri tülka igaks juhtumiseks kaaja mõttes, hobuse selga, ja sõitis omade juurde. Ille terve wälja oli kajakaid siin ja seal tagasi pööramas näha, jõeäärde aga oli neid terve salik kogunud.

Lähemale jõudes nägi Gawrilo kohtudes, et igatki kiiver oli, temal aga — kaks wäsi torbitut, mis kuhugile ei tõlba.

Katutasid lauldes. Kaugele kajas kajakate lahingu laul, metsäina rõllas, Gawrilo aga waitis.

Süda oli täis ja häbi oli.

„Wanus on käelt ojawuse riisunud. Pole ma enam teilegi kajat, memm olen ma. Kõigil wõidumärgid, aga minul, näed ja ... torbit.“

Esjaul waatas hujaridelt maha wõetud pagunid üle, otis Gawrilo poolt maha lööbud ohwitseri läbi ja teatas:

„Sina oled komanderi ära naksatanud. Saad Georgi risti. Djawaste oled jähwanud, wanamees!“

Gawrilo rebis omal mõrudalt wurru ja wahtis kõrdri esjauli otja.

„Ei saa enam sühust kiivrit, ei saa!“ puuris painajalit mõte tal peas. — „Misti ... Misti! jaan weel küllalt, aga seni hixwitavad weel kõik mu üle. Ja mispärašt pean ma nii dnnetu olema?“

IV.

Org kajas ja rõllas. Kajakad tantsisid „trepatti“, piukfus juu-harmonika, kõlisesid teekannud ja jällegi tundus kartuli ja peedi haiju. Kõit olid juba tantsinud: ja esjaul ja wana Danilo, ja Rabatow, ja Stepan Malinowski. Kõigil oli lõbus.

Gawrilo aga istus teistest eemal oma hobuse ees ja kurtis:

„Wana oinas olen ma. Ja kudas annab kumal ühele piuksi, teisele kiivri, kolmandale ...? Mina aga olen nii dnnetu? Wana kapetas ... Ah ... kapetas, mis?“

„Hobune idi rohtu, waatas laifast Gawrilo peale ja nagu mõtles:

„No, mis ja kurdad, hallpea? See kord olid kohmakas. Siin, wennake, pole juba midagi parata.“

Cesti sõjamehe kiri.

(Wäljawõtted.)

— Sa soowid teada, misjuguine meeleolu sõjas Cesti wendade festel walitseb. Wõin ütelda, et see kõige parem on. Paljud tulid siia minu seltsis, kui pulma — laulsid kõik tee. Meid oli ko kahelkümmeendiks meest üheskoos. Kodus lahkudes paistis nii mõnegi palgelt nutrus ja teelgi nägin nii mõndagi seltsimeest wabetewahel käsiõhkile ja sügawas mõttes istuwat. Aga üleüldine meeleolu oli hea ja on seda tänapäewani. Niipea kui mõni meist mõnda laulu ürgas, kas: „Mu isamaa armas“, wõi „Cestimaa, mu isamaa“, wõi „Kas tunned maad?“ wõi „Mu isamaa“, mu õnn ja rõõm“, siis käis igast ühest imelik tõus läbi ja waimustatult kajas laul waguni atnast wälja wõõramaa wäljadele. Isegi „Pulmalaul“ ei jäänud laulmata. Ja need laulud tõlawad siingi, mõnikord isegi lahingus. Lahinguse minnes oli esialgul küll juba külm ja täedti nagu wäriksid, aga lahingu-

Seri kajakate künstratsutamine (õshigitowka).

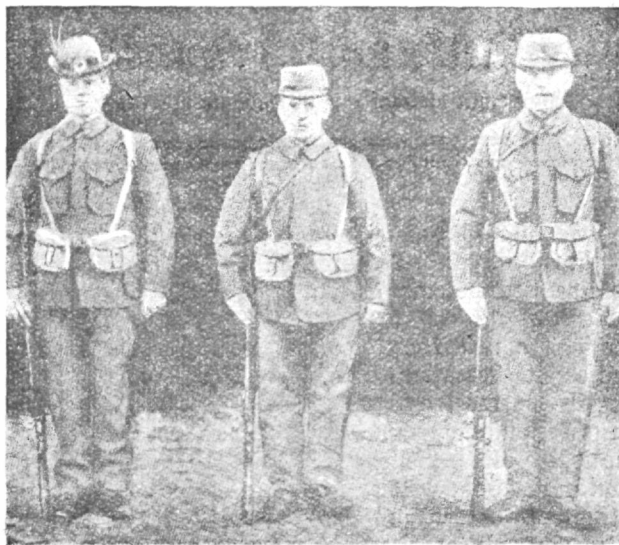
hoos jääme jälle rahulikuks ja ainult üks soow sumises südamas ja üks iha elas hinges: kudas Saksa saatanatele kõide nende poolt tehtud ülekohut werijelt ära tasuda.

Kord wiibimine kolm ööd-päewa järgimööda kaitsekraawis. Alaline wihamasadu walas kraawi peaaegu pooleni wett täis ja meie olime läbi ja läbi märjad, nii et „hamba allgi“ kuita kohta ei leidunud. Peale selle pommitas waenlane meie ümbrust kui hull; wahetpidamata mürtsufid suurtilkid, pragifid püssid ja lõhkeid shrapnellid, aga sellegipärast oli meie meeleolu nii ütelda päris hea; isegi nali ei puudunud, mida waenlase wiletsa trehwamise üle heideti. Ja kui wahetwahel mõni meie wendadest langes ning meeleolu kudagi alanema tahtis hakata, niipea kui keegi „Eestimaa, mu isamaa“ laulma algas, tõusis waimustus uueste endilele tajapinnale.

Minu kõrwal wõitles üks Tartumaa-meis. Igale paigule, mis ta lastis, andis ta soowituse kaasa: „Seh, seh, seh nüüd, wõta, lae, kudas see kuum kartul sulle närakale mehib!“ Ja Tallinnamaa-meis teisel pool osatas teda: „Wiruta, weenas, warapagana wanaemale! Anna talle, et ta kõrwad huugawad! Mina aitan talle kerise kuumaks kütta!“

Tõepoolest! Kes ise lahingus pole olnud, ei suuda sellest wahest aru saada, aga tõsi see on!

Wõin ütelda, et eestlane eht sõjamees on: külmawereline ja wastupidaw. Wiisa hingega, mida, kui ta kord kuumaks läinud, raske on taltsutada. Sakslane tantsigu siis kas wõi pea peal, aga ta ei tagane, waid teeb oma turba tööd tõsifelt, tarwapealselt, rahulikult. Nii mõnigi eestlane on wahuse eest juba risti rinda saanud. Mina pole veel ühegi

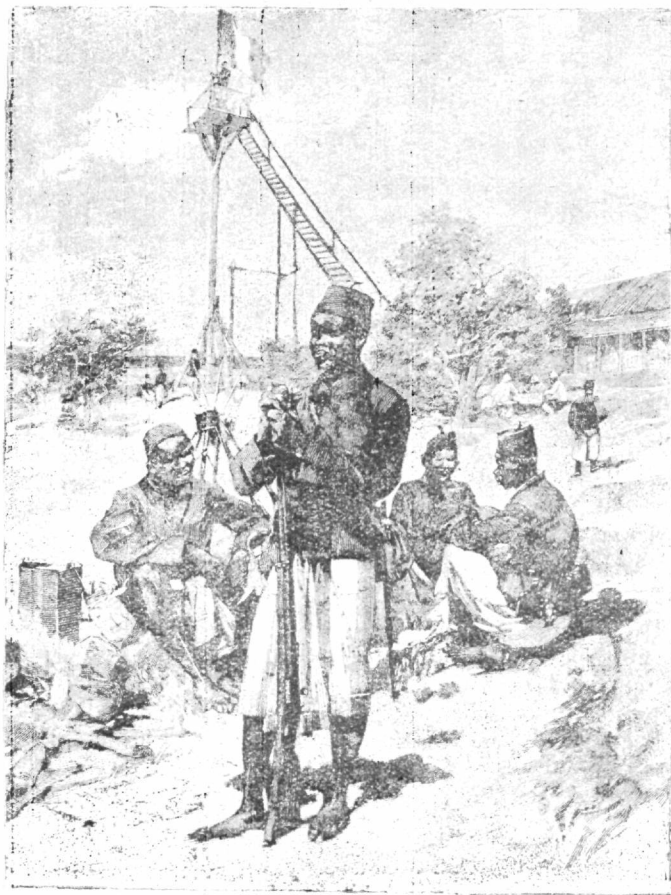
[Morra sõjawägi uues mundris.]

seltimehe suust kuulnud, et nad lõpuliku wõidu juures kahtleksid. „Jme oleks, kui meie nürustest sakslastest jagu ei saaks,“ öeldakse. „Tehtu nad, mis tahawad, tarwitagu kawa-lust, toogu wõitlusesse masinad — meie wõidame. See on kindel kui tuld!“

Rägin kord pärawt lahingut kaht haawatud suguwenda. Ühel nendest oli pommitild jala pealt poolt põlwe ära purustanud, teisel oli kuul mõlemast jalast läbi läinud. Aga õigamist ma nende suust ei kuulnud. Esimene oli terwelt seitse tundi lahinguwäljal kuulide kinnumise all lamanud ja kui ma küsisin, kas see eht hirmus ei olnud, wastas ta: „Ei saanud aru midagi, aga mul oli kahju ühest Wene selttimehest, kes minu ligidal hirmsas walus wiikles. Kuul oli tal poole lõuga ja põste puruts lõõnud, kuna pomm kild ta pahema jala alt ära oli kiskunud. Kahju ainult, et ma enam sõdida ei saa!“

Ja niisuguseid näitusi on palju. — — — Kui elu ja terwit on, katsum warsti jälle kirjutada. Ela hästi!

R. S.

Prantsuse asumaal Afrikas. Neegrid-kütid.

Walge lein.

Inglise naisterahwad on praegusel rahwa leina, kuid ta uhkuse ja lootuse ajal harilikult musta wärwi asemel leina awaldamiseks walge wärwi walinud, sest et see niisugust tumedat ja rõhutud meeleolu ei ärata kui esimene.

Inglise naisterahwad soowitawad kõigile, kellel mõni lähedatest lahingus langenud, walged sidet käewarre ümber tanda.

Selle walge lindiga, leina mõttekujuga, pühitsetakse langenu mälestust ja tema ees paljastawad wastutuskjand pea.

Walges wärwis ei ole seesugust lootusetust ja meeleheidet, nagu seda must wärw meelde kutsub, ja walge lint on igawese truiduse märgiks hullasaanu wastu, ja igawese lootuse märgiks, et rahu ja õigus wiimaks ometi wõidawad.

Wankuwal troonil.

Woldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(Särg).

Ufse alla jõudnu ei teinud, nagu näis, tõrelemisest suurt wälja... Ta wõttis tikutoosi taskust, tõmbas ühe tiku põlema ja walgustas sellega ufse paremat piita, kust ta ka kohe ühe wäikse koputamiseriista leidis, mille peale waewalt tollipikkune punane rist maalitud oli. Selle koputamiseriistaga lõi ta lühikeste waheaegade järele kolm korda ufse parempoolse piida peale, mille järele naine seespool kohe waitis. Sammud kuuldusid ufse taga olewase ruumi minewat, uks awanes wõi läks kiini, järgnes fosistamine, nagu kõneleksid kaks inimest tasakesi.

Selle peale koputas näokattega mees teist korda sedasama wiisi nagu esimesel korral, ainult tasemine, ainult wormi pärast, sest ta oli ju märkanud, et tema esimest koputamist sees oli kuulnud. Rüüd jäi kõik üsna waitseks. Ei sees- ega wäljaspool polnud kuhugi ega kuhu kuulda. Wiimaks koputas wäljas wiibi- ja kolmandat korda, just niisama nagu esimene kord, mille peale üks mehehäääl seespool ütles: «Evviva il Re — — —»

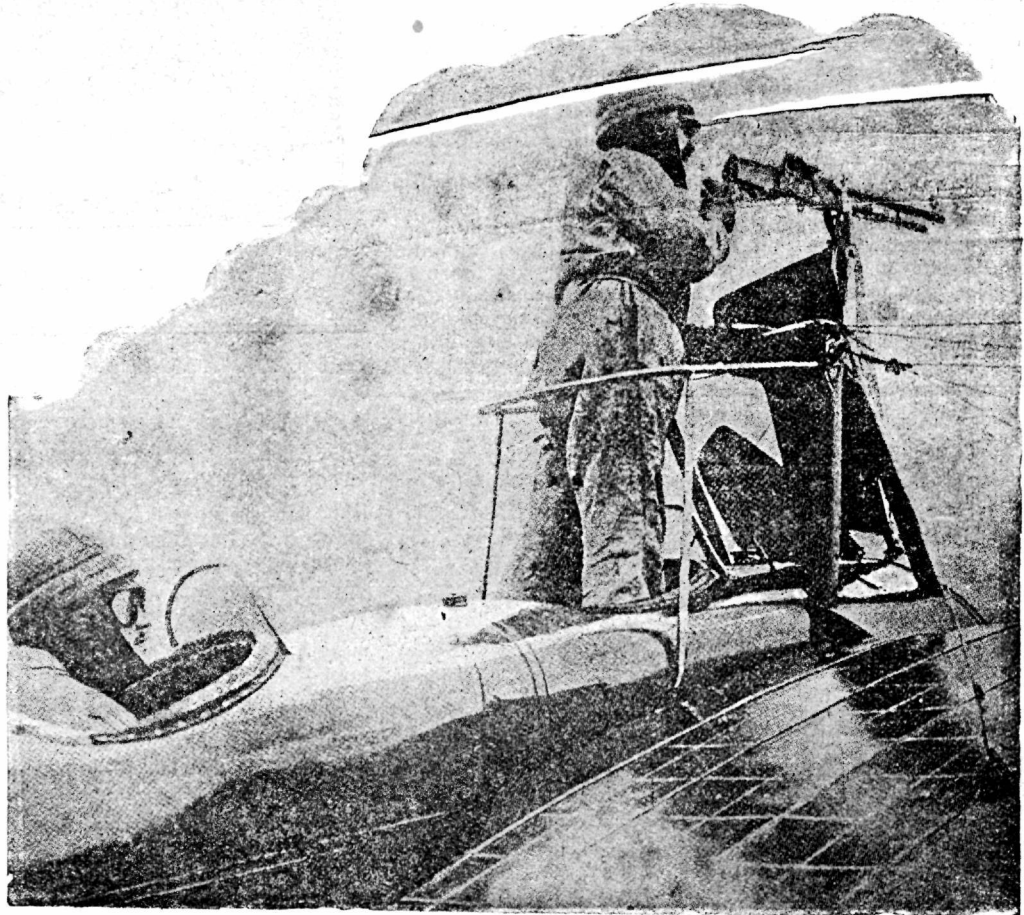
Mille peale wäljas seisja kohe wastas: «Vittorio Emanuele?»

Selle peale awanes maapinnast umbes mehe kõrgusel seiswa põikpui alt üks ufsepool, mille kaudu wäljas seisja, kuigi kumargil, aga ilma juurema waewata sisse astus. Ruum, millesse ta sattus, oli nähtawaste mõne triikija töötuba, mis teistest Neapoli waesemate elanikkude kortelitest oma isemise korralduse poolest sugugi lahku ei läinud. Kaks suurt woodit, üks wana lonkaja kummut jumalaema

pildiga, püha Gennaro pilt, paar wigast õletooli, kamin wiletate köögi- ja sööginõudega, triikrauad, triiklaud ja muud seesugused asjad olid terweks toa sisseseadeks.

Wana naise kõrwal, kes koputajat kõigepealt kuulnud, nüüd aga wait oli, seisis üks mees wiisakas ja wäga peenes riides, kes aga ka musta näotatet filmade ees kandis.

Kõigepealt waatasid need mõlemad teraselt ja mõjuwalt üksteise otsa, nii hästi kui see wilkuwa küünlatalule walgusel sündida wõis. Siis küsis esimene wiimasena tulnu käest lühidalt ja karmilt:

Saksamaa sõja-aeroplan kuulipildujaga.

„Kes teie olete?“

„Stallane“, wastas see.

„Mis te tahate?“

„Wabaduul!“

„Kelle pärast olete?“

„Samaa pärast!“

Peale seda lühikest märgusõnade wahetamist ulatasid nad üksteisele kätt ja läksid ühest seinapaberitega warjatud ufsest sisse, mida enimalt näha polnud. Kõigepealt astusid nad ühte pimedasse, wäiksemasse tupp, millest läbi ühte pikka kangialusesse jõudsid ja siis treppidest alla keldriruumide poole

sammusid. Veel paarikümmend sammu ja nad seisid jälle ühe uufe ees, mille pragude wahelt kitsad walgusejoad kangialusesse langesid, ja kui see kolme-kordse koputamise peale lahti tehti, astusid nad ühte tahmanud wõi kōdunenud laega keldrisarnasesse ruumi.

„Pikk, musta riidega kaetud laud ja hea hull toolisi olid siin ainsateks toariistadeks. Laua peal seisid kaks hõbedast kroonlühtrit, kumbki kolme küünlaga. Kest neid mõlemaid kroonlühtreid olid laua peale kaks põueoda ristamisi pandud, nende terad sätendasid küünalde walgusel. Umbes kakskümmend meest istusid osalt laua ääres ja seisid osalt tasafeste sōstades jalkades ümberingi. Poolel nendest kandsid nāofatteid nāo ees, pooled aga, nāhtawaste waefemast rahwakihist, olid katmata nāoga.

Kõige wiimasena tulnud mees waatas juresolejate seas teraselt ringi ja nāis iseāranis kaetud nāgude seast tutawaid otswat, mis temal aga õnneks ei läinud. Minult üts kord astus ta kaunis kindlalt ühe juurde nende seast ja ütles tasa paar sõna, mille peale see suure aupakumisega tema ees paar sammu taganes, et temale teed laua äärde wabaks teha, mille taha ta nüüd aset wōttis.

Wiimaks, kui veel mõned osawōtjad sellesama ettewaatusega koosoleku ruumi olid juhatatud, näitas arw täis olewat. Kellaga antud mārgi peale waitisid tasafesed jutuaJamised, kōik asusid oma plāsidele, ja üks kaetud nāoga meestest, nāhtawaste koosoleku juht ehk eesistuja, tõusis ülesse ja kõneles tuge-

wa hāālega: „Elagu isamaa! Mōttewennad! Mis sugusest seisusest ja kohast teie ka olete, mis sugust tabes ametit teie wāljaspool seda koosolekut peate, waefed ja rikkad, ülemad ja alamad, saatuselt hellitatud wōi ei, sel filmapilgul olete kōik ühearnased armastuses isamaa wastu. Olgu meie ka mistahes, siin oleme ainult isamaa eest. Ja kui wihatud wōdrawalitsuse all āgawal isamaal teid pāāstmiseks waja on, kas

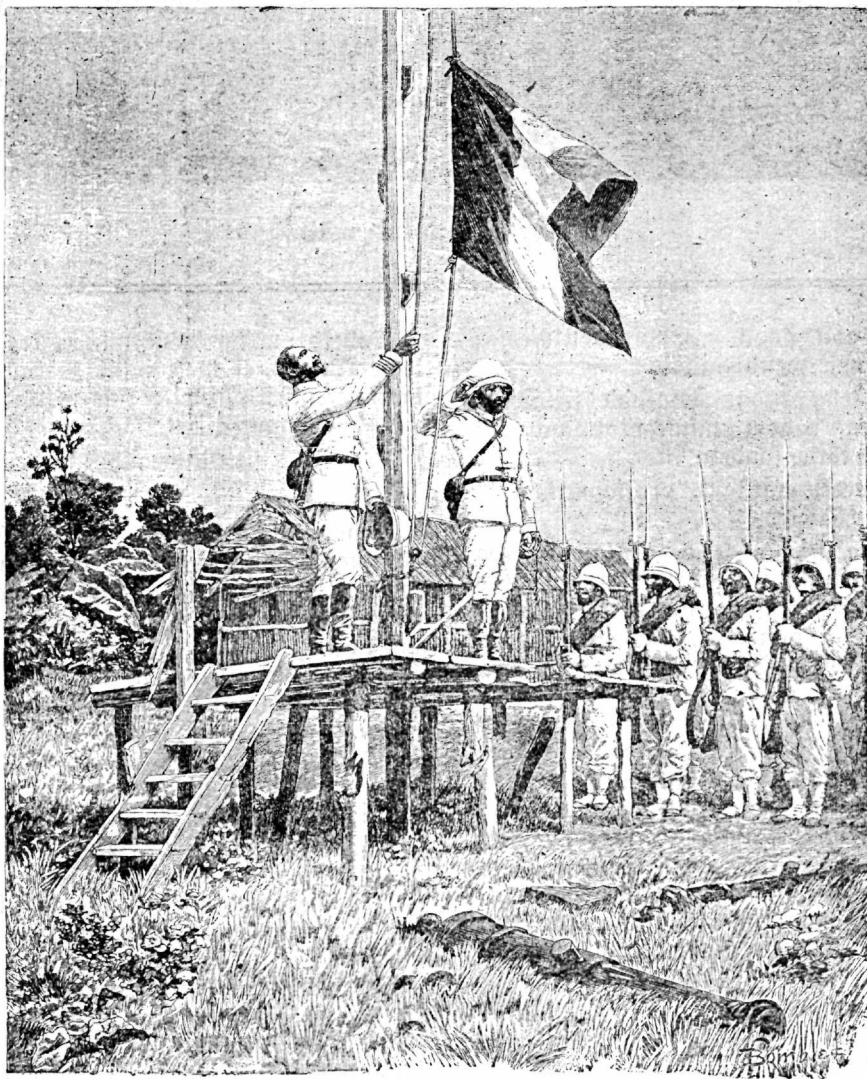
teid ennast, teie warandust wōi teie lapsi, siis ei keela teie seda temale. Tahate seda wandud?”

„Meie wannume seda!“ hūüdisid koosolejad ühel hāālel.

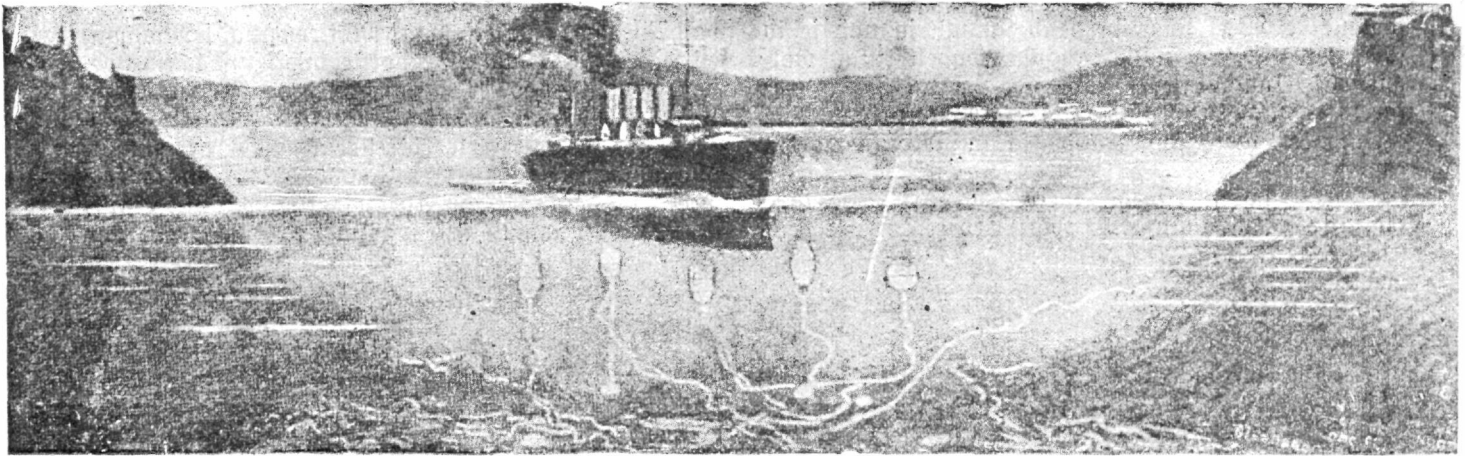
„Walewandujaid trehwab surm!“ lisas eesistuja tõsiselt ja raste rõhuga juurde. Siis wōttis ta jälle oma toolil istet ja pani mõned paberid, mis ta oma pōuetaskust wāla tõmbas, oma ette, mille peale ta is ühemōõdulise, asjaliku hāālega edasi jatkas:

„Mōttewennad, tegewuseta kannatamise aeg on mōõdas. Sitsiilias on weri woolanud, tubli Italia kodaniku weri, Palermos, Messinas, Trapanis seisawad rahwamehed sõjariistus wōõraste rõhujate sulaste wastas. Meie wōitlus on pūha wōitlus wabaduse ja isa-

maa eest ja peab wōidule wiima. Sellepāraast edasi! Aeg on kās, mil arg hoolimatus ja ükskõiksus alatam kui wennatapmine oleks. Terwes Italias, Alpidest kuni Atrani on kōikide silmad wōitluse peale juhitud. Terwes Italias on pead ja kāed tegewuses, et felttimeestele Sitsiilias nāidata, et meie tunded nendega ühised on, kas tahame meie Neapoli elanikud, kes meie ühise ikke all kannatame, üksinda tegewuseta pealt waadata?”

Prantslased wōtsid Saksa afumaa Afrikas āra ja tõmbawad nüüd oma lipu seal ülesse.

Miinidega kaitstud wain.

„Ei, ei!“ hüüti igalt poolt. „Edasi wõitlusesse; meie oleme siin, et oma wendi aidata.“

„Et teile selgeks teha, kuidas asjalood seisawad, loen ma teile kõigepealt rahwa-ühisuse proklamatsiooni ette, mis mulle täna kätte saadeti.“

„Ja, ja, lugege proklamatsiooni, proklamatsiooni!“ hüüdsid jälle mõned hääled.

See proklamatsioon hoidis terwes Italias juba nädala otsa meeli ärewuses, ainult Neapolis, kus politsei iga lehekese järel südilt uuris, oli ta veel tundmata, sellepärast on põnewus, millesse koosolejad proklamatsiooni nimetamise puhul sattusid, kergeste arusaadaw.

Ueste tõusis president püsti, wõttis ühe lehe kätte ja hüüdis, kuna ta kõik koosolejad üles tõusid: „See proklamatsioon“) käib nii: Itallased! Siitilia märs on näitanud, et rahwuslise ühise mõte nagu püha tuli terwet rahwast waimustab, ja kuna Florenzis hüüetega: „Elagu Italia, elagu Vittorio Emanuele“ pidusi pühitsetakse, surdakse Palermos selsama hüüdega. Seefama lipp, mis lilledega ehitult Toskana ja Bologne tornidelt lehwib, lehwib weresse kastetult Siitilia mägedel.

Siitilia märsu väljakuulutamise puhul sattus terwe Italia selgesse waimustusesse. Annetusi woolab Genuast, Turinist, Mailandist, Florenzist, Livornost, Bolognest, Ravennast ja paljudest teistest linnadest. Igalt poolt tungiwad mehed sadamate poole, ohwitserid wõtawad endid teenistusest lahti, et mäsajate jõudusi korraldada ja nende etteotsa astuda. Piemondist ja Lombardiast, Romagnast ja Toskanast woolawad tuhanded wabatahtlikud kofku ja nõuawad meilt teeraha ja laewu, et nad Siitiliasse jõuaksid. Meie ei tohi enam wiivitada, sest iga kõhklemine oleks püha asja äraandmine, oleks wennatapmine.

*) Aurelio Romano-Manebrini „Documenti sulla Rivoluzione di Napoli 1860.“

Selleks awame meie annete forjamise rahwast ja oleme kindlad, et meie kallil ja kaunil Italia pinnal ohwimeelsusest puudu ei tule ja kõik wägiwalla walituse püüded nurja aetakse.

Rahwaühisuse president

G. La Farina.

Komisjoni liikmeteks, sellele annetuste wastuwõtmine ülesandeks tehtud, on Giuseppe La Farina, professor Giuseppe di Manfredi, marchese Luigi Tanaro, Dott. Bottero, ajalehe „Gazetta del Popolo“ toimetaja.“

See proklamatsioon, see noore Italia äratamise hüüd, äratas igalpool, kuhu ta awalikult wõi salaja jõudis, elawat waimustust. Ka siin Neapoli keldrites ja wõlwalustes, salaja ja õõajal, sütitas ta kaetud ja katmata nägudega meeste hinges waimustuse tuld ja „elagu!“ hüüded kõlasid läbi ruumi.

Kohe tehti algust. Mees, kes tollaga San Ferdinando platsilt tulnud oli, tõmbas oma kuuwe püetastust ühe rahakoti ja wiskas, ilma et selle sifu oleks lugenud, laua peale, kuna ta hüüdis: „Elagu isamaa!“

See oli isegi rikkale mehele suureks annetuseks, sest kott oli raske ja laua peale kukkudes helises ta heleda kolinaga. Ülejäänud koosolejad ei wiitunud selle eeskuju järel tegemast, nii et waewalt wiie minutiga mitu tuhat liiret juba laua peal koos oli. Kui president raha üle lugenud oli ja summa teada andis, käis imestuse ümim koosolejatest läbi, kes enamaste waesed inimesed olid ja suurt midagi ohwerdada ei suutnud.

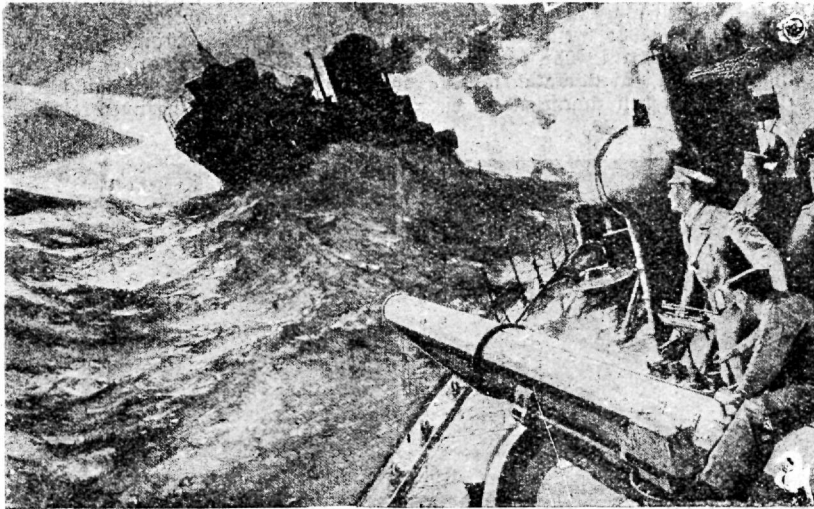
„Nii rõõmustawalt rikkalik kui see esimene algus ta on,“ jatkas president oma teadaandmisel edasi, „ei tohi me selle juurde ifkagi veel peatama jääda. Meie ei tohi mitte sellega leppida, et endi wennad Siitiliasse aitame, waid me peame ka ise käed külge panema, et ka siin, riigiwõimu pesapaigas, ifet kaelast raputada.“

(Särgeb.)

nünda eribaniisi, et — kuule, Madis, kas su püsi ka täis on; wai? — Ja on; midä siis. — Kuule, anna dige neile paganite paar tsumata! — Mene ull, pera lähed külge! — No tule tawas appi, külge sie piabti jo menema, neid on jo wiis, ja meid wade kolm, jumma paar tükki maha, siis ajume rinnusfile, agu siis saame testest ikke eht lasi! Täma fūgelbad nena ja ütleb, et — ei mina ole wiel sene pääle mdelbdi! — No nüüd sai minul ka süda täis, — turat sinu siise, wai siis sina mõtledki ikke wiimast nünda kawwa, ku nieb kiwimehed meid siin wällä meristawad; ku ja ise lasja ei dsta, siis anna oma kõlgats siia, — saab ka ilma sinuta läbi. — ije aarangi kääga tämä selja poole püssi järele. No sie täis mehele wiisi natuke enge pihta, — wai mina en dsta lasja . . . no tura-mus . . . mina olen ikke wiisi rohtem last, jumal tenatud, ku sina näht, — wd-tabki püssi seljast ja ütleb, et — no õlgu's pääle, ku sinne kuusenäre kõhta jaa-wad, siis tustan sene patju ja sene kõige eijimise reiest läbi. — siis nääd, kas dstan lasja, wai ei, — teie kargage pera seda poisiga mõlemad kõhe wällä, katjuge omale kaitad pihu, agu siis saame teistest eht kudagi lasti. Mina ütlen poisile, et — sina wdttas sie siin-puoline riida nõja, mina wdttan sene jääpuolise, — ije piilun ikke riida tagant wäheawali ikke wällä wahtida; — no nieb paganad jo üksne kuusenäre ligidal. Tulewad ikke nagu ennegi, püssid winnas kääs ja tia midä jääl wiel omaja kieli patrawad. Nünda kuba näwad kuusenäre kõhta jaiwad, nünda arwada sammu kümme meist eemal, nünda kaks pauku käiswad . . . üks kuttus nenekile, tõijed jäid kõik juud laiali wahtima . . . — Ah ja tuline fiil, ei jääld old enama aiga kolme

Inglise-Prantfusse laewastik Bahemeres Austria ristlejat põhja lastmas.

lugeda (mõtlin küll, et tia kuhu sie tõine pauk lendas, et wade üks mies maha kuttus), kõhe nündaagu wälk õlima poisiga ülewel, tämä krahmas sene siinpuolise nõja, mina jäälpoolise, metjawaht wdttas püssi rauapidi . . . kuda me sinne jaine, ei mina jenesi tiand õhtigi, muudku kõrra õlin wade jääld ja — ah ja mu kulla mies — ku lasin ühele mõõda pääd, siis mies kõhe ku jo eile õles oldki jääld pitafi maas. Poisid kõmas ka ühele pähe, sie sai tia kuda püssi ette pidada, kuttus küll, aga kraapas poisid jalguft kinni ja poisid kuttus ije ka tõise otja; metjawaht piõherdas watjuli kolmanda otjas, ije oiab kahe kääga tõise kõrist kinni ja pargub ku siga mädänd, tõine muudku oiab wade all.

Neljas tahi just para-
jast mõõda, wai mi-
dä tämal jääld külge
pääl õli, kätte tõm-
bada, mina tõstan
jo teibagi ülesse, et
nüüd ikke tobini sene
ka maha . . . äitise,
sine ull wdttab minu
rinnust kahe kääga
kinni, raputab dige
mehe muodi ja üt-
leb, et — no mis ja,
mädänd, rapfid õm-
mete, just ku peru
õbune, tuije'nd õm-
mete üles, kell jo
kats, kolme pääl,
warsti saab neli . . .
— Mina lõõn fil-
mad lahti ja . . .
erfajungi üles, ei old
satsju ega midägi . . .
eit muudku aga urab,
et mina õlla taht
täma filmas pääst
wällä krahfida. No

tule tawas appi, ei tia kenel jääld wiel sinu filmidega asja, kui jo jaksad naha kallal on . . .

Nünda jah, mina en õle nünda pentijutu unenägu wiel omas eluajas nähend. Kõhe just, — wdta eht jäte peri ilmfi. Aga õles, et tõisel õmmitu sene westi reiju ei õles õld, õles sine wanamuor minu ikke natuke kawwemast ma-gama jättend, mina õles sene neljande ka wiel ikke ilusast maha nottind, ei jääld muud midägi! . . .

Rudkas.

Breisi kuningawäe husarid.

Genius.

Meil kurtjaid on terve kari,
kel alati kaebtus on suus,
et meie kirjawäljal
weel puuduwat genius.

Kuid genius oleks pime,
kui meie tuleks ta.
kus harjutud igailhte
on mudaga loopima.

Kus harjutud igailhte
on mudaga loopima
ja tuleriidale ruttu
kõik weetakse naeruga.

Ta teab, ei temagi tafu
teistjuguft wõi saada siit;
ta teab, et tedagi ootab
siin muda ja tuleriit.

Seepärast ta waatab ette,
jääb aega ootama,
mil leplikkus leiab pinda,
kus wili wõiks wõrsuda.

R. Põld.

Luxemburgi suur-
hertfoginna Marie-
Adelaide.

Kroonitud wang.

Saksamaa sõjawäe walitsuse korraldusel pandi Luffemburgi suurhertfoginna Adelaide-Marie Rheini jõe äärde Rüggenshofi lossi wangi.

See sakslaste toorus pörrutas terwet maailma.

Noor, süüta, ilus kroonitandja — ja wangis!

Kui noor hertfoginna waewalt neljateistkümne aastane oli, hakkas teda Willem II noor pöeg armastama, ja üsna kangeste kohe.

Willem hakkas kotsjasi sobitama. Noor hertfoginna kutsuti ühes emaga Willemi wana tädi juurde Rüggenshofi lossi küllaliseks, kus ta Oskariiga kokku jäi ja seltsis põlises partisis jalutasid.

Kuid hertfoginna liikkas Oskari käe tagasi, ta igatses hoopis teistsugust kangelast omale kaastaks.

Nasta hiljem, 14. juulil 1912. a. astus Adelaide-Marie kroonile. Nüüd katkus Willem uueste diplomaatilisel teel kotsjasi sobitada, kuid ka see katse läks tal lühita, mis teda muudugi wähe ei wihastanud.

Kotsjas käisid weel Monato prints, Parma hertfog, Rõburgi hertfog, kuid asjata. Hertfoginna jäi oma salaja walitud armiamale truuks, kuigi kesti siamaanigi ei tea, kes see dieti on. Terwes Europas kõneldi kellegist saladuslikust printsiist, keda suurhertfoginna armastawat, nimetati üht ja teist nime. Ainult üks asi oli teada: sakslast ei wõinud Marie-Adelaide fallida. Selles ei olnud kahtlust.

Kui Saksa sõjawäed, maksu mis maksab, Luffemburise tungida tahtsid, siis sõitis suurhertfoginna, Saksa wägede ülemjuhataja wiisakuse peale loo es, idllaga piiriäärse silla peale ja lasti tõlla põigiti silla peale ette keerata, sel kombel sakslastel teed oma riiki kinni pannes. Asjata lootus!

„Raristage oma töld ära, hertfoginna,“ ütles 2. kirasfiri polgu leitnant von Moller karmilt.

„Mina palun teid minu riigi erapooletust austada,“ wastas kroonitandja lihidalt.

Igauguse austamise asemel aga tõmbas ohwitser rewolwri ja juhtis selle ahwardawalt Marie-Adelaide peale.

Hertfoginna kahwatas. See sugust wäljaastumist polenud ta kudadagi ootanud. Suures põlasiuses andis ta kutsarile käsu ümber pörrata. Kuid kutsar ei saanud weel hertfoginna käsku täita, kui ta ohwitseri käsul pukist maha rebiti, soldatid pukile kargasid ja Luffemburgi poole kihutasid.

Hertfoginna astus kõrwale ja Saksa wahisalgad marsisid laitseta erapooletuse riiki.

Jala ja ratsamehed jõudsid mööda, nende järele suur-tiikwägi, moonawoorid. Hertfoginna waatas ifka weel „soomustatud rusika“ toorest sisetungimist pealt. Wiimas lats ta jala lähemasse alewikku, kust ka lossi wiidi.

Kuid hertfoginna ei waitinud. Ta nõudis Europa riitidelt digust, Saksa keisri teguwüüsi rööwli kallaletungimiseks nimetades.

See ei jäänud muidugi ja adusesse ja Willem II andis käsu hertfoginnat wangi wõtta. Ta wõeti sel filmapilgul kinni, kui ta oma lossi partis jalutas. Ühtlasi kuulutati talle, et ta Saksa keisri käsul kroonilt heidetud on. Isegi pesu ja riideid ei lubatud teda lossist kaasa wõtta, ja nagu kurjategijaga käidi temaga ümber. Wiletas sõiduristast wiidi ta lähemasse jaama ja saadeti sealt raudteega siinasamasse Rüggenshofi lossi, kus prints Oskari kofimine õnnetult lõppenud oli.

Selle lossi wäljawalimine oli Willem II peenike kättemaksmine. Ta tahtis nähtawaste mõista anda, et hertfoginna keisri poolt üles näidatud suure austuse ilmaasjata tagasi oli liikunud...

Kui kuu suurhertfoginnal seal lossis nüüd wabastamist oodata tuleb, — on teadmata, kuid kindel on, et teda ka jeesuguse wägiwallaga prints Oskarile mehele sundida ei saa.

Rumunia uus kuningas
Ferdinand I.

Kuninga sõna.

Rumunia wanal kuningal oli mõni päew enne surma äge kottupõrkamine peaministri Bratianoga.

„Ma andsin Wilhelm II. Hohenzollerni sõna, et tema taitses wälja astun,“ karjus Rumunia kuningas ministrite nõukogus wihaft wärisedes.

Saalis te. is surmawäikus.

Ärritult ja kahwatult tõusis Bratiano ja teatas kõuehäälel kuningale:

„Meie, rumenlased, ei tunne mingisugust Hohenzollerni. Meie tunneme ainult oma kuningat. Ja meie kuningas õiguseks on Rumunia huwisi kaitsta, nagu ta seda rahwa asemikkude kogu es wandega on tõotanud.“

Kuningas tõusis üles ja läks, ärewusest wankudes, oma eluruumidesse.

Ministrid waatasid üksteise otja, kuid koosolekul wiibiw rahwaasemikkude kogu esimees astus Bratiano juurde, wõttis tal kaelaft kinni ja tänas teda Rumunia rahwa nimel.

Kui tallest juhtumiseft praegusele kuningale Ferdinand I. jutustati, nokutas see tummalt pead.

Selle peale pööras Magaresto tema poole küsimisega:

„Olge head, delge meile, kellega on meil tegemist, kas Hohenzollerni suguwõsaga wõi Rumunia kuningaga perekonnaga?“

„Ma et taha teadagi, mis suguseft suguwõsast ma olen. Aga kuna ma kord juba Rumunia kuningaga perekonnast olen, siis olen ma ka kõige oma jõu ja soowidega, ja peasjaitult — oma kohuse tundmisega, Rumunia rahwa päralt,“ wastas tolleagne kroonipärija ja praegune kuningas Ferdinand I.

Ütles.

— „Üleüldise rahu nimel,“ ütlesid sakslasted, ja nottisid Poola naafi.

— „Meie peaktime wõitma,“ ütles Willem ja käskis 50 weealust paati teha.

— „Mina olen walmis rahu tegema, tee sina mis tahad,“ ütles sakslane, kui ta sõjawangi poos.

— „Jumal tänatud, saab ometi süüta,“ ütles Austria soldat, kui ta Wene kasaka kätte wangi langes.

U. Raudpea.

Sõjas haawatud ja langenud Eesti sõjamehed.

Woldemar Väarna. Haawatud Lembergi all 4. septembril peast.

Otto Kammal. Haawatud Austrias 27. augustil pahemast jalast. Dvinski hospidalis.

Johann Lembra. Haawatud Austrias.

Johannes Piilberg. Langenud Austrias 1. sept. Lembergi all.

Aleksander Bernhardt. Haawatud Austrias 29. aug. pahemast käest, Dvinski polgust.

Freidik Krunberg. Haawatud Austrias Lembergi all 1. sept. pahemast õlast.

Rudas Bene ohwitser Saffa patareit juhatas.

„Meie suurtiikvägi,“ jutustab haawatud ohwitser, „oli hästi varjatud, ja kõigest väest püüdsime meie fakslast tema kindlustatud seisukohtast välja peksta.

Seda wdis ainult suurtiikvägi teha. Olawa tuleandmisega sundisime meie waenlase patarei juba pisut wakkima.

Kuid äkitselt algas pommitamine uueste. Ja mis peast, peale esimesi kuulsi, mis meie peade kohalt üle lendasid, hakkas ta nii osawaste pihta wirutama, et seisukohta mitu korda wahetada tuli. Imelik oli see, et igakord kui meie meid warjawa wäike mäe taga seisukohta wahetasime, Saffa kuulid jällegi märki trehwastid.

Patarei komander ei mõistnud enam midagi parata. Nii täpipealt wdis waenlane ainult siis sihtida, kui temale iga meie seisukohta muutmiseft äraandlikul kombel teada anti.

Gemalt kaugelt kiirata otjast paistis wesi kätte. Suurt ringi tehes hiilasin ma kabe suurtiikwäelasega wesi juurde ja kuulsi selgeste, kudas Saffa alamohwitser telefonise karjus: üle, ettepoole, paremalepoole, pahemalepoole.

Meie jooksi ülesse ja wirutasime need faks lurjust weskist alla.

Esimeses wihas tahtsin ma ka telefoni ära purustada, kuid siis tuli mul mõte telefoni oma kasuks tarwitada. Ühe oma suurtiikwäelasega komanderile sellest sõna saates, kõlistasin ma ja hakkasin waenlase patareit edasi juhutama, muidugi Saffa keeles, mida ma hästi mõistan.

Muidugi olid idil minu juhatusel meie kasuks sihitud ja fakslasted põmmutasid niisid ühtlugu meie seisukohta kõrwa. Wähemalt 600—700 pommi pildusid nad sel kombel asjata välja.

Alles õhtu pimedas lõppes suurtiiki tuli.

Wesi laelt alla wisatud alamohwitseri ja lihtsoldati wigastused olid kammis rasked ja meie andsime nad oma haigerawittejate hoolde alla. Nende jutustuse järele olla nad Lütichhi ärawõtmisel teadajama siistemi tarwitatud.

Sõjamehed meil ja liidulastel.

I. Ühes Petrogradi haigemajas wiibib haawatud soldat, tatarlane Kaasanist. Haaw on tõsine. Pahem läbi küünarnuki kohalt läbi lastud ja kont sealt puru. Tatarlane weh' parema käega ja ütleb:

„Käib küll. Laste mind polku tagasi!“

II. Haawasidumise loht. Araste lähedal. Üge wõitlus wiendat päewa käimas. Arstid, wabatahtlikud-sanitarid ja need töötawad ööd-päewad läbi. Toodakse haawatud juaw, üsna noor, üheksateistkümnne aastane. Pandakse operatsioonile laua peale, tehtakse riidest lahti. Awaneb hirmus haaw. Pommi kild on pahema rinna sügawalt purustanud. Poiss ei äga. Kuid tema furnulawatult näolt woolawad higi ojad, mis tema walust tunnistust annawad. Ode paneb ta nina alla wääwlihapu eetriga niisutatud puuwilla tomбу, et meelemärgust tal lõikuse ajaks juigutada.

Poiss awab koku kuiwanud huuled ja ütleb wäga wiisakalt:

„Tänan teid! Kuid see on ainult naisterahwaste jaoks. Minule aga, olge head, ehk leiata paberossi...“

Ja kuna arst oraga haawa läbi katjub, kundi ja teda haawanud metalli killud välja wõtab, ei oiganud poiss mitte korda, ei liigutanudki. Ta lamab kinniste filmadega ja suitsetas, suitsetas... Kui operatsioon lõpes, tuktus paberossi tal huulte wahelt... Ta oli meelemärguse kaotanud.

III. Meie ida-sõjawälja haawasidumise kohal talitab arst raskete haawatud soldati-ratsawäelase ümber. Haawatud sai ta lahingu alguses, tuktus hobuse seljast maha, ärkas siis ja hakkas juba haawasidumise koha poole komberdama, kuid filmas mõni samm eemal oma eskadroni ohwitseri, nort korneti. Ta astus lähemale ja katjus teda üles tõsta. Sel ajal trehwast teda pommi kild, haawas raskete ja wirutas ta ohwitseri kõrwa maha. Kardetawa, hirmsat walu sünnitawa operatsiooni (lõikamise) puhul, päris ta igakord kui filmapilguts jälle meelemärgusele tulli:

„Aga kas korneti A. tõite ssa?“

Wene kütide ahel Galitsia väljal.

Basha ja teiser.

Roman telegrammides.

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

Kallis sõber, kuulutage Wenemaale wiibimata sõda. Teie Wilhelm."

Berlini. Keisrile.

"Majesteet, õnnelik päew. Saime weel neliteist nekrutit finni püüda. Sõjawägi kipub lahingusse. Saatte saapaid, raha. Teie truu Enwer."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

"Teie peate wõitma. Kuulutage sõda wiibimata. Saapad, raha saadan warsti. Armastaja Wilhelm."

Berlini. Keisrile.

"Wõidu üle meie ei kahtle. Kudas lugu saabaste, rahaga. Mille enesele waja finel ja pisut pefu. Sõjawägi kipub lahingusse, tahab Wenemaa purustada, palka, saapaid saada. Wõitute, raha ootel. Austusega Enwer."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

"Kallis sõber. Mitte rahas ei seisa õnn. Moskwa wõetud. Odesjas, Kaasanis rewolutsion. Tiflisi häwitas maawärisemine. Lahingusse! Wilhelm."

Berlini. Keisrile.

"Teie wõidusõnumite lisanduseks teatan. Sewastopolis torn. Batumis tuli lumi maha. Odesjas häwitas tuli palagani. Kõik on teie poolt. Dotame sõda, raha, saapaid, pefu. Enwer."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

"Raha, pefuga kannatage. Wõtte saaditult laenu. Ruttu sõtta! Teie Wilhelm."

Berlini. Keisrile.

"Dardanellid finni. Wenemaa wäriseb. Saadit ei anna. Saatte raha. Tasume wõitudega."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

"Rahaga kannatage. Wähendage wäljaminekuid. Asjad hiilgawad. Hertfoginna wangis. Keims waremetes. Sõtta! Wilhelm."

Berlini. Keisrile.

"Palka ei maksa. Sõjawägi kipub lahingusse. Saatte tuhat. Ülem nõuõgu pidas koosolekut. Formilised wate-

Willemi armsam roog „militarismuse supp,“ hakkab jakslastel enestel juba läilats minema.

lused. Lasksin tats kindrali maha. Nõudsin sõja kuulutamist. Dotan raha. Austan. Musutan. Enwer."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale.

"Aus hiilgaw wõit — wiiskümmend tuhat Wene kafakat wangi wõetud."

Berlini. Keisrile. "Meil kah. Kümme greeklasi, tats prantslast ja üks hobune läbi peffetud. Saatte raha. Tuhat musu."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale. Alustage ruttu sõda. Raha saate pärast. Meie wõidame. Peakirik rusuhumikutes. Wiibimata sõtta. Kirjaga pikemalt. Kudas lugu persialastega."

Berlini. Keisrile. "Persialased nõuawad kästraha tobe tätte, muidu ei hakka. Saatte. Tuhat musu."

Konstantinopolisse. Enwer-pashale. "Kuulge, teie, pasha! Kuulutage sõda."

Berlini. Keisrile. "Olen haige. Kolm päewa sõbmata. Habe tats nädalat ajamata. Saatte raha." Enwer-pashale.

Adolf Mag
Brüsseli linnapea.

Oma wahwa isamaa tõsine poeg. Mehiselt kaitses ta elanikkude huwisi ja õigusi sakslaste wastu, kui need Brüsseli ilmusid ja tõmbas sellega Saksa wäeilemate wiha oma peale. Miu seos tõetus ta sakslaste poolt linna peale pandud kontributsiooni maksma ja kui uus Saksa kuberner Belgia rahwale teatas, et prantslased neile, belglastele, appi ei saa tulla, siis kuulutas Mag omalt poolt, et see kõik sakslaste alatu wale on. Sakslased wõtsid ta siis wangi ja saatsid wahi all Saksamaale.

Teiste sõnumite järele on P. A. Uhisriigid ta oma erakorraliseks saadikuks kuulutanud ja sel kombel ta sakslaste meelewalla alt päästnud.

Saksamaa tõugu kult. Hirmus pahuraks läinud, ei pea teda enam aiad ega tõkkes, tehtakse sellepärast lähemal ajal oritaks.

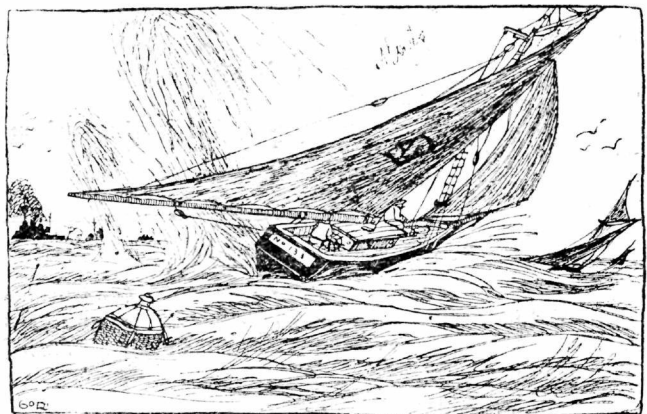
Sergei Magnus
hukka saanud ristleja „Ballada“
komander.

Rumalad kuulid.

Saksa ohwiter (lahingus, soldatile, muidugi selges Saksa keeles): „Kuule, Schnitzerle, miks sa nii rumalaste lahed, mitte kordagi ei saa wenelastele pihta?“

Soldat (wabandades): „Ega see minu süü olegi, need on ju ise niisugused... dum-dum kuulid.“ („Dumm“ tähendab Saksa keeles „rumal“).

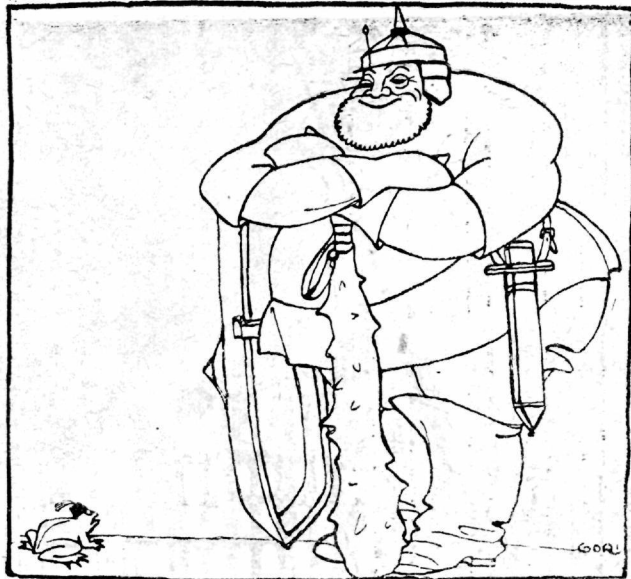
A. Raudpea.

Inglise kalapaadid Saksa ristlejate tule all.

Reisri poolt kangeste kiidetud ja ülendatud Saksa laewastik on jõuetu midagi ette wõtta, millel sõjaline tähtsus oleks. Ta on sadamates warjul ja ei julge lahtisele merele minna, sest siin satuks ta inglastega kokku, ja siis oleksid ta päewad loetud olnud. Whimafel ajal on ta siiski weidike tegewuist illes näitanud. Ta tungib äkiste sadamast wälja ja wõtab merel olewad Inglise laewad tule alla. Kuid mitte sõjalaewad — oh ei! Selleks ei ole Mikkil julgust. Ta laheb abitud kalalaewasid, kes merel juhtuwad olema. Muidugi mõista tekitawad niisugused „sõjalised“ teod igati hea mõistlikus inimeses pahameelt, kuid sakslased on ise wäga rõõmsad. Saawad nad ju sellega ikkagi inglastele kuidagi kätte maksta ja pealegi ei ole nende laewastik ilma tegewuista.

Gort.

Sirmus waenlane.

Sürgimaa ähwardab Wene-
maad sõjaga. Njalebest.

W e n e m a a a : „Ma kuulsin ammugi juba jalge wahel
krooksumist ja kraaksumist, aga ma ei saanud selle põhjust
dietti aru . . . Nüüd näen, et see piisike Sürgi konn on. Su
tal waefel loomal siis himu elust nii täis on, et wägise jalge
alla poeb!“
Gori.

Beitepilt.

Ruhu põgenes möldri-papa sõjahirmul.

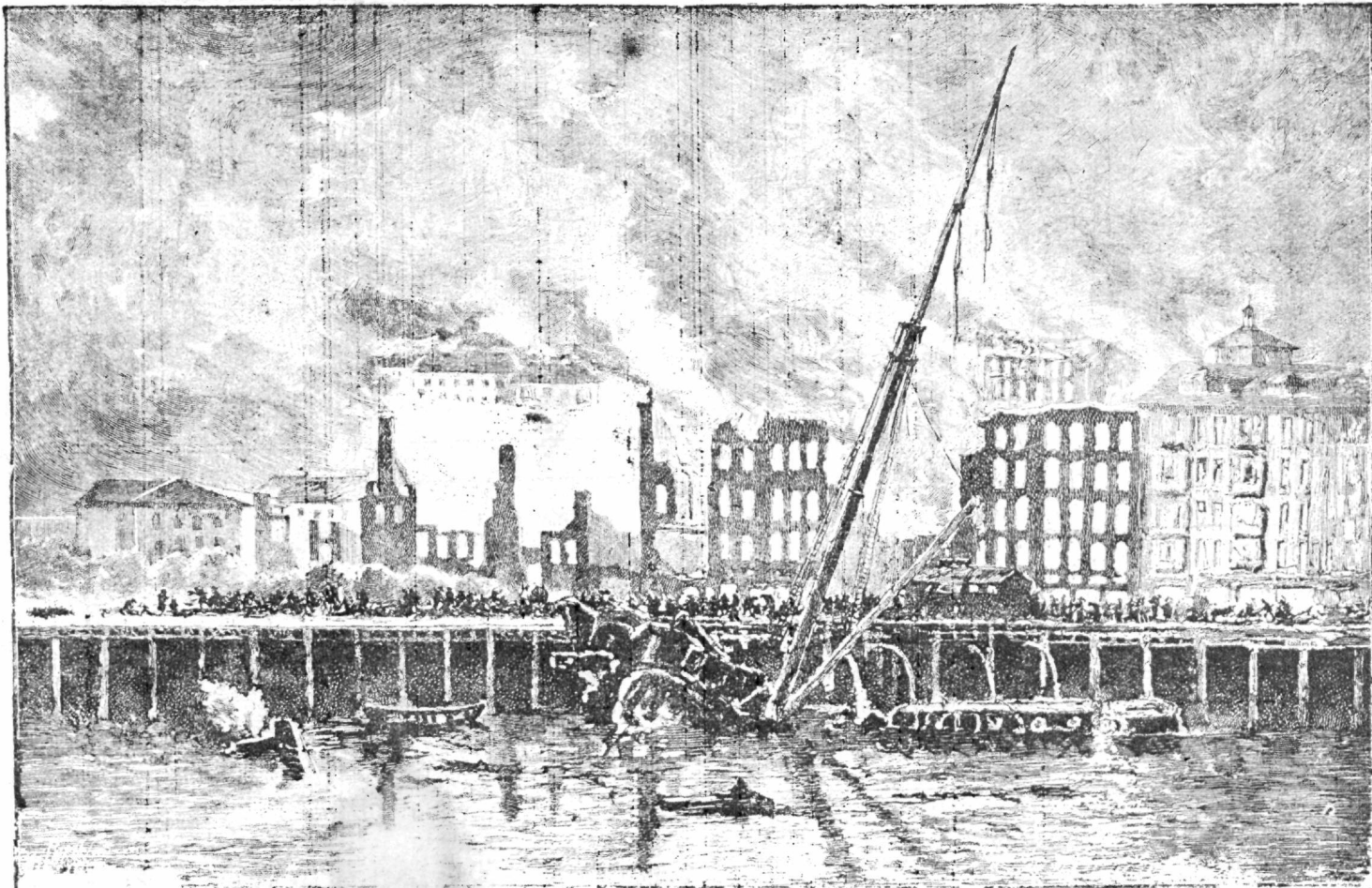
Reiser: „Mis teha, waja kõik rahaks teha, ehit saab
sünnipäewa pühitsemiseks tehtud kulud osaltki tagasi!“
„Pet. R.“

Ajakohane kingitus.

„Anna head nõu, mis ma proua Linnule sünnipäewaks
pean kinkima? Ei taha ilma jätta, ehit pahandab.“
„Kui ma ei eksi, korjab ta nüüd annetusi haawatud
sõjameeste heaks?“
„Jah.“
„Noh, mis siis weel paremat: kingi puud mahorkat.“

Palume austatud lugejaid meie haigemajade
adresissi teatada, kus haawatud Cesti sõjamehed wi-
biwad, et neile oma ajakirja maksuta kätte teakime
saata. „Meie Mats.“

Lõuani linn, sakslaste poolt metsikult ära lõhutud ja maha põletatud.
Pilt tulekahju peale jõe äärest („XX Weki“ kirjasaatja joonistus).

Ilmuksid teatist ja on igast raamatukauplusest saada:

„Meie Matsi“ tähtraamat 1915. a. jaoks.

Piltidega ilustatud kalendarium ja lisa. Sisu: Soow terweks aastaks. Juhjad iga kuu kohased naljad ja pildid. Harilikud posti ja raudtee teated, laadad, raudtee jaamad ja nende kaugused. Uus sõjawäe teenistuse seadus. Soilaenukasjad ja kreditiühisused. Mõeldud kodumaa ametikohtad. Kohtuasjade jaotus ja nende ajamise viisid. Kortermaks. Tallinna, Rakvere, Paide, Haapsalu, Kuresaare, Narwa, Pärnu, Tartu, Wiljandi, Võru, Valga, Riia ja Peterburi linnade juhid. Kodumaa adressid. Piltidega ilustatud lisa leiate muu seas: Noore paruni kodusõit (naljakas juhtumine paruni Wetterstrachiga, nelja pildiga.) Ruda töö nõnda pall (pikkelaul pildiga.) Kaval Korwi-Madis. Killa kool ja killa kõrts, kirjutanud Paul Pinna. Rõhurohi. Wõrdlus. Kontoristi kättemaksimine. Wänapoisi testament. Wene wägede kõrge ilenjuhataja. Kõllupõrkamine. Prantsuse soldati kiri. Eesti Europa sõja laul. Saksa tagawarawõllesid. j. n. e. Hind 20 kop. Kolmewärwisse Europa sõjakaardiga 25 kop.

Seaduse tähtraamat 1915. a. jaoks.

Igapäewases elus tarwisminewate juhatastega. Hind 15 kop. Sibus on: Harilikud kalendri teated, kodumaalinnade juhij.d. n. e.

Tähtsamad arstirohud kõiksugu haiguste wastu, nagu kõha, kõhuwalu, krambid, südamehaigus, unepuudus, isupuudus, linnine kõht, kõhukrambid, minestusehood, nikastused, peawalu, paised, ohatused, hambawalu, jooksja, kõiksugu haamad, külmetamine, palawik, kõrwawalu j. n. e. j. n. e. Rohud naistehaiguste ja korratute kuujuhastuste wastu. Beale selle suur hulk igapäewases elus, töö juures ja majapidamises tarwis minewaid tulusaid juhatusi, niikõhasti põllumehele kui ka linnaelanikkudele ja igasugu ameti-meestele.

Mitmesugused kasulikud teated ja tulusate raamatute nimelikiri.

Seaduse kirjastus Tallinnas, Harju ja Kikülli uul. nurg. nr. 46/15.

Лосса. соон. немаррор. Wastutaw toimetaja Jaak Jaakon. Wäljaandja J. Ruut. — M. Schiffer'i trükk, Tallinnas.

ETOTI
RAHVUSRAAMATUKOOL
AR